

Hoe de oorlog tegen Rusland en Iran het Westen breekt

Door Frank , 28 augustus 2026

Hoe de oorlog tegen Rusland en Iran het Westen breekt

De Economische Zelfvernietiging van het Westen

Door Frank Dumon

De Europese Unie staat op een historisch kruispunt. Wat ooit werd ontworpen als een project van vrede, welvaart en gedeelde soevereiniteit, is steeds meer verworden tot een technocratisch apparaat dat losstaat van de geleefde realiteit van haar burgers. De geopolitieke omwentelingen van het afgelopen decennium – van de escalerende conflicten in Oekraïne en het Midden-Oosten tot de ineenstorting van de liberale internationale orde, van de pandemie tot de energiecrisis – hebben diepgaande structurele gebreken blootgelegd in hoe Europa wordt bestuurd.

Europese leiders hebben, in plaats van een onafhankelijke koers uit te zetten die de belangen van 450 miljoen Europeanen dient, grotendeels de strategische richtlijnen van Washington gevolgd. Deze onderdanigheid vindt vaak plaats ten koste van het economische en sociale welzijn van de eigen bevolking en dreigt het continent in een spiraal van de-industrialisatie en geopolitieke irrelevantie te storten. Te midden van dit landschap van conformisme komen echter af en toe stemmen van dissidentie en pragmatisch realisme naar voren. Dit artikel onderzoekt zeven kritische vragen die de kern raken van de huidige crisis van leiderschap, legitimiteit en democratische verantwoording in Europa.

1. Waarom zwijgen Europese leiders op het wereldtoneel?

De waargenomen stilte of aarzeling van Europese leiders wanneer zij worden geconfronteerd met grote mondiale crises is geen toeval van persoonlijkheid of omstandigheid; het is een structureel kenmerk van het huidige raamwerk van de Europese Unie en een symptoom van een diepere psychologische afhankelijkheid. Het buitenlandbeleidsapparaat van de EU vereist consensus onder de 27 lidstaten, elk met zijn eigen historische banden, economische belangen en binnenlandse politieke druk. Dit leidt inherent tot de kleinste gemene deler in het buitenlandbeleid, waarbij gedurfde, beslissende actie vaak wordt verwaterd tot vage verklaringen van bezorgdheid.

Bovendien heeft Europa's naoorlogse afhankelijkheid van de Amerikaanse veiligheidsparaplu via de NAVO zijn capaciteit voor onafhankelijk geopolitiek optreden ernstig beperkt. Decennialang hebben Europese hoofdsteden hun strategisch denken uitbesteed aan Washington, waardoor het Pentagon en het State Department de parameters hebben mogen bepalen van wat als aanvaardbaar Europees buitenlandbeleid wordt beschouwd. Wanneer er mondiale crises uitbreken – of het nu in de Sahel, het Midden-Oosten of de Indo-Pacific is – is de prioriteit in Brussel en de meeste nationale hoofdsteden het behoud van de trans-Atlantische eenheid en interne cohesie, in plaats van het uitdragen van een gedurfd, onafhankelijk en soeverein Europees standpunt.

Deze stilte is vooral pijnlijk duidelijk in de reactie van de EU op de escalaties rondom Iran en de oorlog in Gaza. Zoals econoom Jeffrey Sachs scherp analyseert, bevinden we ons in een "parallel universum" binnen de diplomatieke arena. Tijdens noodsituaties in de VN-Veiligheidsraad, zoals na aanvallen op Iraanse doelen door de Verenigde Staten en Israël, viel elke Europese ambassadeur – de Franse, de Britse, de Griekse, en anderen – Iran aan met retoriek als: "Hoe durft u dit te doen? Hoe

durft u terug te slaan?" Niet één van hen durfde de fundamentele aanname ter discussie te stellen dat een flagrante oorlog van agressie en de moord op het leiderschap van een soevereine natie strijdig is met het internationaal recht.

"Ze behandelen ons als kinderen in Washington."

— *Jeffrey Sachs, over de infantilisering van het Europese leiderschap en de onderdanigheid aan de VS.*

In plaats van volwassen, soevereine staten te vertegenwoordigen, buigen Europese leiders het hoofd, zoals Mark Rutte het memorabel verwoordde. Ze zwegen toen de Verenigde Staten in 2018 schaamteloos het nucleaire akkoord met Iran (JCPOA) verscheurden, ondanks dat Iran zich aan de regels hield. Ze zwegen toen de VS economische oorlogsverklaringen lanceerden. Er is geen enkele Europese leider opgestaan die zei: "Maak je een grapje? Dit is illegaal en zal de wereldeconomie in wanorde storten." De afwezigheid van een eensgezinde Europese stem over deze kwesties weerspiegelt niet alleen institutionele verlamming, maar ook een diepere terughoudendheid om de veronderstellingen van de naoorlogse liberale internationale orde ter discussie te stellen, zelfs nu die orde uiteenvalt onder het gewicht van Amerikaanse hubris en unilateralisme.

2. Waarom verdedigen Europese leiders de belangen van hun burgers niet?

De perceptie dat Europese leiders de belangen van hun eigen bevolking niet verdedigen, komt voort uit een groeiende kloof tussen de dagelijkse economische realiteit van de werkende en middenklasse en de macro-economische prioriteiten die door Brussel en Washington worden opgelegd. In de afgelopen decennia heeft het Europese beleid steeds meer prioriteit gegeven aan de interne markt, mondiale handelsakkoorden en de belangen van multinationale ondernemingen boven het behoud van lokale industrie en sociale voorzieningen. De Europese Commissie, als hoedster van de verdragen, heeft zich vaak meer opgesteld als een kampioen van marktliberalisering dan als verdediger van sociale samenhang.

De huidige situatie is echter nog alarmerender vanwege wat Sachs omschrijft als "economische zelfvernietiging". De oorlogen en de hegemoniale mentaliteit die hieraan ten grondslag liggen, leiden tot directe economische schade voor Europa. De olieprijs stegen drastisch door de spanningen in het Midden-Oosten, van rond de 65 dollar per vat naar niveaus boven de 90 dollar. Dit signaleert een enorme moeilijkheid voor de wereldeconomie. Voor Europa, dat afhankelijk is van energie-import, betekent dit exploderende kunstmestprijzen, stijgende benzinekosten en

hogere elektriciteitsrekeningen voor huishoudens en bedrijven.

De snelle, ideologisch gedreven energietransitie, gecombineerd met de economische gevolgen van geopolitieke conflicten – specifiek de breuk met Rusland – heeft geleid tot de-industrialisatie op het hele continent. Duitsland, ooit de industriële motor van Europa, ziet zijn productiebasis eroderen nu de energieprijzen structureel hoger zijn. Bedrijven als BASF en Thyssenkrupp hebben productieverminderingen en verplaatsingen aangekondigd, terwijl kleine en middelgrote ondernemingen moeite hebben om te overleven. De arbeidersklasse in deze regio's draagt de zwaarste last van deze beslissingen en wordt geconfronteerd met banenverlies, stagnerende lonen en verslechterende publieke diensten.

Veel burgers hebben het gevoel dat hun leiders deze gevolgen negeren of ze accepteren als een noodzakelijk offer voor bredere ideologische doelen, in plaats van hun eigen bevolking te beschermen. De Green Deal, hoe ambitieus ook in zijn milieudoelstellingen, is op een manier geïmplementeerd die lagere inkomensgroepen onevenredig zwaar treft. Het ontbreken van een robuust sociaal vangnet op Europees niveau betekent dat deze kosten niet adequaat worden gecompenseerd.

Sachs wijst erop dat Europa zich in een crisis bevindt, terwijl de Verenigde Staten voorlopig nog drijven in een financiële bubbel (aangedreven door AI-waarderingen). Maar op de lange termijn verkeren de VS in geen betere staat. Europa echter betaalt de prijs *nu*. Door de banden met goedkope Russische energie door te snijden en zich te voegen in Amerikaanse sanctieregimes tegen Iran en andere landen, heeft Europa zichzelf opgezadeld met structurele nadelen. Leiders lijken blind voor het feit dat hun thuis eigenlijk in Eurazië ligt, de gigantische landmassa die hen verbindt met China en Rusland. In plaats daarvan volgen ze Washington in anti-China tirades en anti-Russische confrontaties, wat absurd is vanuit het oogpunt van nationale economische belangen.

3. Waarom is premier Pedro Sánchez van Spanje de enige die met gezond verstand spreekt?

In een politiek landschap dat wordt gedomineerd door rigide ideologische blokken en strikte trans-Atlantische oriëntatie, onderscheidt Pedro Sánchez zich als een zeldzame uitzondering die pleit voor een zekere mate van "strategische autonomie". In tegenstelling tot leiders die strikt de geopolitieke richtlijnen van Washington volgen, heeft Sánchez bereidheid getoond om pragmatisch om te gaan met multipolaire mogelijkheden, in het besef dat Europa het zich niet kan veroorloven economisch te isoleren in naam van geopolitieke kruistochten.

Zijn benadering van China is een schoolvoorbeeld van dit pragmatisme. Terwijl andere Europese leiders de Amerikaanse oproepen tot "de-risking" en ontkoppeling hebben herhaald, heeft Sánchez actief Chinese investeringen aangetrokken, waaronder aanzienlijke projecten in de automobielsector. Spaanse regio's zoals Galicië, Zaragoza en Extremadura zijn centra geworden voor Chinese productie, wat banen heeft gecreëerd en lokale economieën heeft gestimuleerd. Sánchez heeft ook gepleit voor een herziening van de Europese invoertarieven op Chinese elektrische voertuigen, met het argument dat dergelijke maatregelen vergeldingsacties zouden uitlokken die de Spaanse export, met name in de landbouwsector, zouden kunnen schaden.

Ook op het gebied van migratie en internationale diplomatie toont Sánchez meer realisme. Hij heeft gepleit voor een meer menselijke benadering van migratie, waarmee hij de verharding van de grenzen uitdaagt die in een groot deel van Europa de standaardreactie is geworden. Maar het meest opvallend is zijn houding ten opzichte van de Amerikaanse hegemonie. Volgens Sachs is Sánchez een van de weinige moedige politici die probeert te zeggen: "Kunnen we onze zaakjes op orde krijgen?"

Dit standpunt komt niet zonder risico's. Sachs stelt dat wanneer een leider zoals Sánchez opstaat, de Amerikaanse 'deep state' onmiddellijk de duimschroeven aandraait. Plotseling worden familieleden onderzocht wegens corruptie, of worden politieke adviseurs onder vuur genomen. Dit zijn, volgens Sachs, geen serieuze, onafhankelijke juridische processen, maar spelletjes die worden gespeeld door inlichtingendiensten en politieke netwerken tegen politici die uit de pas lopen. Desondanks blijft Sánchez staan.

Sánchez' benadering met "gezond verstand" vindt weerklank omdat ze prioriteit geeft aan nationale economische belangen, sociale stabiliteit en pragmatische diplomatie boven pure ideologische conformiteit. Hij erkent dat Europa in een multipolaire wereld zijn weg moet vinden tussen concurrerende machten, in plaats van zich kritiekloos aan te sluiten bij één blok. Dit maakt hem niet tot een perfecte leider – zijn binnenlandse coalitie is broos en zijn beleid kent tegenstrijdigheden – maar het maakt hem wel tot een van de weinige Europese leiders die bereid is de heersende orthodoxie uit te dagen en de belangen van zijn eigen burgers boven die van buitenlandse machten te stellen.

4. Waarom heeft Europa het heilzame pact met Rusland niet voortgezet, zoals uiteengezet door

Helmuth Kohl en Gerhard Schröder?

Het tijdperk van *Wandel durch Handel* (verandering door handel), dat werd bepleit door de voormalige Duitse bondskanseliers Kohl en Schröder, was gebaseerd op de pragmatische veronderstelling dat diepe economische onderlinge afhankelijkheid – met name op energiegebied – vrede en wederzijdse welvaart zou garanderen. Decennialang heeft dit model beide partijen goed gediend: Rusland kreeg toegang tot Europees kapitaal en technologie, terwijl Europa zich verzekerde van betrouwbare, betaalbare energievoorzieningen. De Nord Stream-pijpleidingen, die Russische gasvelden rechtstreeks met Duitse consumenten verbonden, waren de fysieke belichaming van dit partnerschap.

Jeffrey Sachs benadrukt dat Europese leiders dit destijds allemaal begrepen. Ze wisten dat de verdieping van de betrekkingen tussen Duitsland en Rusland in het belang van Europa was. Ze wisten ook dat de Verenigde Staten deze banden vreesden, omdat een sterk Europa-Rusland economisch blok de strategische positie van de VS zou ondermijnen. Zoals Sachs stelt: "De feiten zijn overweldigend dat de Verenigde Staten de verdieping van de betrekkingen tussen Duitsland en Rusland vreesden en het als een strategische noodzaak zagen om te zorgen dat die betrekkingen niet te veel opwarmden, omdat dat de Verenigde Staten in de kou zou laten staan."

Dit paradigma werd abrupt ontmanteld als gevolg van een fundamentele verschuiving in de mondiale veiligheidsarchitectuur, gedreven door enorme druk vanuit Washington. Gedreven door een nieuwe "veiligheid-eerst"-consensus binnen de EU – krachtig gepusht door de Groene fractie in de Duitse regering onder minister van Buitenlandse Zaken Annalena Baerbock – koos Europa ervoor om zich los te koppelen van Russische energie. De vernietiging van de Nord Stream-pijpleidingen in september 2022, een daad van sabotage die officieel onverklaard blijft, symboliseerde het definitieve einde van dit tijdperk.

Sachs wijst op de ironie en het verraad dat hierin schuilt. Angela Merkel waarschuwde al in 2008, tijdens de NAVO-top in Boekarest, dat de Amerikaanse aanpak van Oekraïne en Rusland tot oorlog zou leiden. Zij, samen met leiders als Schröder en Kohl, begreep dat Europa anders was dan de Verenigde Staten. Ze vonden de oorlog in Irak een ramp, gebaseerd op propaganda. Ze hadden ruggengraat. Maar wat zien we nu? Niets dan incoherentie.

"Europa praat zichzelf bijna opzettelijk een open oorlog in. Het is totaal zelfmoord."

De gevolgen van het verbreken van dit pact zijn ernstig geweest. Europa verving een pragmatisch, wederzijds voordelig economisch pact door een rigide, ideologisch gedreven geopolitieke confrontatie. De Duitse industrie, die was gebouwd op de basis van goedkope Russische energie, is ernstig beschadigd. De EU is gedwongen vloeibaar aardgas (LNG) uit de Verenigde Staten te importeren tegen aanzienlijk hogere prijzen, wat Amerikaanse energiebedrijven verrijkt ten koste van Europese consumenten en industrieën. Rusland heeft zijn energie-export inmiddels omgeleid naar Azië, met name China en India, wat de verschuiving naar een multipolaire wereldorde verder versnelt. Het nalaten om een diplomatieke middenweg te verkennen, weerspiegelt de overheersing van geopolitieke ideologie boven pragmatisch staatsmanschap in Europese hoofdsteden.

5. Bepaalt het Pfizer-controverse het standpunt van Ursula von der Leyen en de EU?

De inkoop van vaccins tijdens de pandemie, onder leiding van voorzitter van de Europese Commissie Ursula von der Leyen, heeft een blijvende smet geworpen op de institutionele transparantie van de EU en roept vragen op over de onafhankelijkheid van het Europese bestuur. De Europese Commissie onderhandelde over honderden miljoenen euro's aan vaccincontracten met Pfizer-BioNTech, maar de details van deze onderhandelingen werden geheim gehouden, zelfs voor leden van het Europees Parlement. Toen journalisten en activisten toegang vroegen tot de tekstberichten tussen von der Leyen en Pfizer-CEO Albert Bourla, weigerde de Commissie aanvankelijk en beweerde later dat de berichten waren verwijderd.

Het controversieel – aangewakkerd door vragen over verwijderde tekstberichten, ondoorzichtige onderhandelingen met farmaceutische reuzen en de daaropvolgende interventie van de Europese Ombudsman – benadrukte een diepgaand democratisch tekort. De Ombudsman oordeelde dat de Commissie zich schuldig had gemaakt aan wanbestuur door na te laten deze communicatie naar behoren te registreren en openbaar te maken. Dit was geen klein procedureel foutje; het was een fundamentele schending van het transparantiebeginsel dat ten grondslag zou moeten liggen aan het EU-bestuur.

Critici stellen dat dit voorval aantoonde hoe diep farmaceutische lobbypraktijken verankerd zijn in het besluitvormingsapparaat van de EU. In plaats van het algemeen gezondheidsbelang te dienen via open, concurrerende aanbestedingen, versterkte de aanpak van de Commissie een systeem waarin megabedrijven opereren met minimale parlementaire controle. Het feit dat von der Leyen ondanks deze onthullingen is aangebleven en dat het Europees Parlement haar niet ter

verantwoording heeft geroepen, zegt veel over de machtsverhoudingen binnen de EU.

Deze erfenis van ondoorzichtigheid blijft het publieke wantrouwen ten aanzien van de bredere regelgevende en geopolitieke standpunten van de EU beïnvloeden. Wanneer burgers zien dat de machtigste instelling in Europa met zoveel minachting voor transparantie kan opereren, wordt het moeilijk te geloven dat de EU werkelijk gehecht is aan democratische waarden en de rechtsstaat. Het voedt het vermoeden dat beleidsbeslissingen – inclusief die op het gebied van energie, defensie en buitenlandse relaties – mogelijk ook worden ingegeven door private belangen en netwerken die buiten het zicht van het publiek opereren.

6. Mark Rutte en Jens Stoltenberg zijn benoemd om de NAVO-belangen te verdedigen; waarom is het Europese publiek van 450 miljoen zo volgzaam?

De overgang van prominente nationale leiders als Mark Rutte en Jens Stoltenberg naar de hoogste regionen van de NAVO is een schoolvoorbeeld van de 'draaideur' tussen nationale politiek en het trans-Atlantische veiligheidsestablishment. Rutte, de voormalige premier van Nederland, en Stoltenberg, de voormalige premier van Noorwegen, zijn beide benoemd op hoge NAVO-posities, waar ze nu verantwoordelijk zijn voor de verdediging van de strategische en budgettaire belangen van de alliantie.

Sachs uit scherpe kritiek op deze figuren, met name op Stoltenberg. Hij vraagt zich af hoe een intelligent individu, iemand die hij lang waardeerde, zich kan reduceren tot een spreekbuis die "van 's ochtends tot 's avonds alleen maar NAVO" promoot. "Het is allemaal pro-Trump, pro-Verenigde Staten. Hoe kan zulk een intelligent individu... zoiets doen? Het heeft geen enkele zin wat er momenteel wordt gezegd," aldus Sachs. Critici beweren dat dergelijke benoemingen ervoor zorgen dat de agenda van de NAVO wordt verdedigd door doorgewinterde politici die zijn afgeschermd van binnenlandse electorale tegenwind.

Dit creëert een terugkoppelingseffect waarin de belangen van het militair-industriële complex worden geprioriteerd boven de behoeften en voorkeuren van gewone burgers. De waargenomen volgzaamheid van het Europese publiek in het licht van sterk stijgende defensie-uitgaven en geopolitieke escalatie kan worden toegeschreven aan verschillende factoren.

Ten eerste presenteert de reguliere media de toegenomen militarisering vaak als een onvermijdelijke noodzaak, waardoor afwijkende stemmen worden gemarginaliseerd. Het narratief van een existentiële dreiging wordt gebruikt om enorme verhogingen van de defensiebegrotingen te rechtvaardigen, zelfs terwijl sociale voorzieningen worden gekort. Ten tweede is er sprake van een diepgaande 'geopolitieke vermoeidheid'. Veel Europeanen zijn uitgeput door de constante stroom van crises en missen de energie om zich te verdiepen in complexe geopolitieke debatten. Deze vermoeidheid wordt uitgebuit door politieke elites.

Ten derde maakt het abstracte karakter van defensieovereenkomsten het moeilijk voor grassrootsbewegingen om te mobiliseren. Hierdoor kan het veiligheidsparadigma grotendeels ongestoord voortbestaan. Tot slot is er een gebrek aan levensvatbare politieke alternatieven. De grote politieke partijen in heel Europa zijn breed verbonden aan de trans-Atlantische alliantie. Afwijkende stemmen worden gemarginaliseerd als extremistisch. Deze versmalling van het politieke spectrum laat burgers weinig opties om hun ontevredenheid via democratische kanalen te uiten.

Sachs merkt op dat de VS hard werkt om willige Europese leiders in een bepaalde beslissing te duwen, gebruikmakend van politieke prikkels, NGO's en denktanks. Wie ruggengraat toonde, werd verwijderd of geneutraliseerd. Het resultaat is een publiek dat, hoewel ontevreden, geen coherent alternatief voorgeschoteld krijgt en daarom in een staat van passieve acceptatie blijft hangen, terwijl de economische realiteit hen steeds harder raakt.

Conclusie: De weg voorwaarts in een gebroken Westen

De zes vragen die in dit artikel zijn onderzocht, wijzen op een fundamentele crisis van legitimiteit en bestuur in de Europese Unie. Europese leiders hebben, in plaats van de belangen van hun burgers te verdedigen, steeds meer de belangen gediend van transnationale elites, multinationale ondernemingen en het militair-industriële complex, onder de paraplu van een verouderde Amerikaanse hegemonie. Het resultaat is een continent dat minder soeverein, minder democratisch en economisch kwetsbaarder is dan het zou kunnen zijn.

Jeffrey Sachs schetst drie mogelijke scenario's voor de toekomst. Het eerste is een complete ramp: een Derde Wereldoorlog, gedreven door het instabiele leiderschap in Washington en de escalatieladder in Europa. Het tweede, en hoopvollere scenario, is dat Europese leiders wakker worden. Dat er over een jaar ander leiderschap komt dat zegt: "We willen niet naar een oorlog, we begrijpen de diepere geschiedenis van

dit conflict." Dit zou kunnen leiden tot een oplossing gebaseerd op neutraliteit en diplomatie, zoals decennia lang mogelijk was.

Het derde scenario, dat Sachs als het meest waarschijnlijk beschouwt, is dat het Westen zichzelf verlamt. De rest van de wereld – de BRICS-landen, het Global Zuiden, China, India – gaat vreedzaam verder met hun ontwikkeling.

"Het is ongracieus, het is onwaardig, het is beschamend... maar het Westen stort zichzelf in stagnatie."

Toch zijn er redenen voor hoop. De opkomst van leiders als Pedro Sánchez, die bereid zijn de heersende orthodoxie ter discussie te stellen, suggereert dat verandering mogelijk is. Het groeiende publieke bewustzijn van kwesties als farmaceutische lobbypraktijken, elitenetwerken en het democratisch tekort geeft aan dat burgers kritischer worden. De economische realiteit zal uiteindelijk verandering afdwingen; men kan niet oneindig doorgaan met dure energie en de-industrialisatie terwijl de rest van de wereld innoveert.

De weg voorwaarts vereist een fundamentele herevaluatie van het Europese project. Het vereist een Europa dat soevereiner, democratischer en meer verantwoording verschuldigd is aan zijn burgers. Het vereist een buitenlandbeleid dat is gebaseerd op pragmatisme en wederzijds respect met Rusland en andere machten, in plaats van op ideologie en confrontatie. Het vereist een economisch model dat prioriteit geeft aan het welzijn van mensen boven de winsten van het militair-industriële complex. De tijd om te handelen is nu, want de inzet – de vrede en welvaart van Europa – is nog nooit zo hoog geweest.

<https://www.youtube.com/watch?v=kLhkKjo544U>